



CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/13/2000

NASTROJE SPOŁECZNE W STYCZNIU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

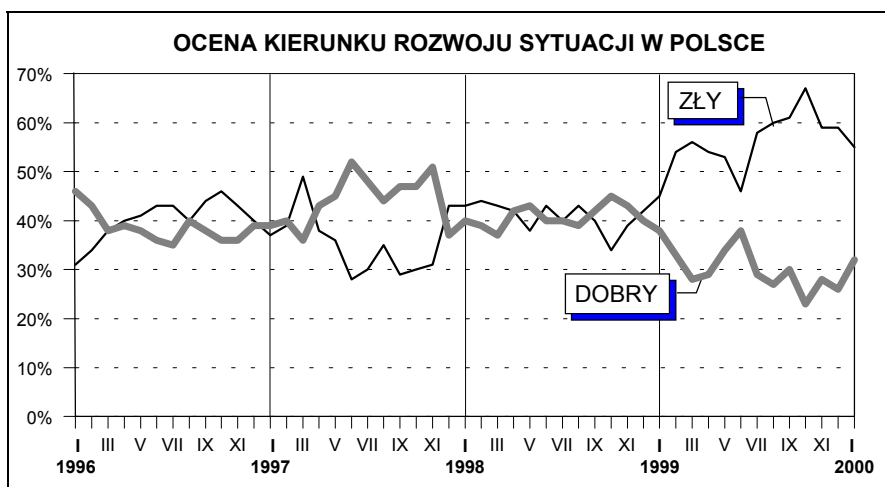
WARSZAWA, STYCZEŃ 2000

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- W ciągu ostatnich trzech lat nastroje społeczne systematycznie się pogarszały - wzrastał odsetek przekonanych, że sytuacja w Polsce zmierza w złym kierunku, ubywało zaś tych, którzy wyrażają przeciwną opinię.

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Średnie odsetki wskazań w okresie:		
	I - XII '97	I - XII '98	I - XII '99
W dobrym	44	41	30
W złym	35	41	56
Trudno powiedzieć	21	18	14

- W porównaniu z grudniem '99 poprawiła się ocena bieżącej sytuacji w kraju. Obecnie 32% ankietowanych (wzrost o 6 punktów) ocenia, że sytuacja w Polsce zmierza w dobrym kierunku, a 55% jest zdania, że w złym (spadek o 4 punkty).



- Nie uległy zmianie opinie o sytuacji politycznej i gospodarczej, oceny sytuacji w zakładach pracy ankietowanych, a także opinie o warunkach materialnych i jakości życia rodzin.
- Nieco bardziej optymistyczne niż w grudniu są prognozy na najbliższy rok. Przede wszystkim poprawiły się przewidywania dotyczące ogólnej sytuacji w Polsce (wzrost optymizmu o 5 punktów, spadek pesymizmu o 3 punkty) oraz jakości życia respondentów i ich rodzin (odpowiednio o 5 i o 7 punktów). Nieco mniejsze zmiany na lepsze odnotowaliśmy w prognozach odnoszących się do sytuacji politycznej, gospodarczej oraz sytuacji w zakładach pracy respondentów.

Wyniki styczniowego sondażu wskazują przede wszystkim na stabilizację nastrojów społecznych, choć w porównaniu z grudniowym pomiarem widoczne są także symptomy ich poprawy. Przejawiają się one w lepszej ocenie kierunku rozwoju sytuacji w kraju oraz w bardziej optymistycznych prognozach na najbliższy rok¹.

OCENY

W ostatnich trzech latach rejestrowaliśmy systematyczne pogarszanie się nastrojów społecznych - przybywało osób przekonanych, że sytuacja w Polsce zmierza w złym kierunku, ubywało zaś tych, którzy są przeciwnego zdania. W roku '97 średnia ocen pozytywnych przeważała nad średnią ocen negatywnych (44% wobec 35%), w roku '98 opinie się równoważyły (po 41%), natomiast w roku '99 odnotowaliśmy wyraźną przewagę ocen negatywnych (56% wobec 30%). Wraz z upływem lat opinie w tej sprawie wyraźnie się krystalizują.

Tabela 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Średnie odsetki wskazań w okresie:		
	I - XII '97	I - XII '98	I - XII '99
W dobrym	44	41	30
W złym	35	41	56
Trudno powiedzieć	21	18	14

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (116) przeprowadzono w dniach 13-18 stycznia 2000 na 1075-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

Styczeniowe oceny rozwoju sytuacji w Polsce utrzymują się na poziomie ocen przeciętnych dla całego roku '99. W porównaniu z grudniowym pomiarem odnotowujemy natomiast ich poprawę. Obecnie 32% ankietowanych (wzrost o 6 punktów) ocenia, że sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym kierunku, a 55% jest przeciwnego zdania (spadek o 4 punkty).

Tabela 2

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	1999											2000
	w procentach											
W dobrym	33	28	29	34	38	29	27	30	23	28	26	32
W złym	54	56	54	53	46	58	60	61	67	59	59	55
Trudno powiedzieć	13	16	17	13	16	14	13	9	10	13	15	13

Niemal we wszystkich grupach społecznych przeważa opinia, że sytuacja w Polsce zmierza w złym kierunku. Wyjątek stanowią ankietowani mający wyższe wykształcenie i najlepiej sytuowani, głównie przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, wśród których rejestrujemy przewagę ocen pozytywnych. O tym, że sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym kierunku, częściej przekonani są mieszkańcy miast niż wsi, ludzie młodzi w wieku od 18 do 34 lat, także uczniowie i studenci. Krytycyzm w ocenie sytuacji bieżącej najbardziej nasilony jest w grupach znajdujących się w najgorszym położeniu społecznym - wśród bezrobotnych, najgorzej sytuowanych, osób z wykształceniem podstawowym, biernych zawodowo (z wyjątkiem uczącej się młodzieży), a także wśród rolników.

Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju jest także silnie związana z orientacją polityczną badanych oraz deklarowanymi sympatiami partyjnymi. Wśród respondentów o poglądach lewicowych i centrowych opinie negatywne (odpowiednio: 67% i 50%) zdecydowanie dominują nad pozytywnymi (24% i 33%). Natomiast wśród osób identyfikujących się z prawicą rejestrujemy przewagę ocen pozytywnych (49%) nad negatywnymi (41%).

Podobnie zróżnicowane są opinie potencjalnych wyborców ugrupowań politycznych. W elektoratach partii tworzących koalicję rządową dominuje przekonanie, że sytuacja

w naszym kraju zmierza w dobrym kierunku, natomiast większość wyborców partii opozycyjnych jest przeciwnego zdania. Ankietowani bierni politycznie, którzy w ogóle nie zamierzają uczestniczyć w wyborach, oceniają bieżącą sytuację podobnie jak elektorat SLD, natomiast opinie tych, którzy nie są jeszcze zdecydowani, na którą partię głosować, zbliżone są do opinii wyborców PSL. Trzeba zaznaczyć, że oceny sympatyków PSL oraz osób niezdecydowanych wyraźnie poprawiły się w porównaniu z grudniem '99.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju			
	dobry		zły	
	XII 1999	I 2000	XII 1999	I 2000
	w procentach			
UW	84	78	14	19
AWS	51	53	35	36
SLD	18	23	71	67
PSL	9	29	77	54
Niezdecydowani	14	30	68	50
Niezamierzający głosować	20	21	60	66
Pominięto „trudno powiedzieć”.				

Podobnie jak miesiąc temu oceniana jest natomiast sytuacja polityczna w kraju. Obecnie 8% badanych uważa, że jest ona dobra, ponad dwie piąte zaś (42%) wyraża zdanie przeciwne. Sytuację polityczną w Polsce lepiej postrzegają osoby o poglądach prawicowych (14% ocen dobrych i 33% złych) niż deklarujące orientację centrową (odpowiednio 7% i 40%) czy lewicową (5% i 59%).

Tabela 4

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	1999											2000
	w procentach											
– dobra	10	10	12	13	15	11	9	9	6	10	8	8
– ani dobra, ani zła	40	41	41	41	45	35	36	36	35	38	40	41
– zła	38	37	37	34	28	41	44	45	50	43	44	42
Trudno powiedzieć	11	12	10	12	12	14	11	10	9	9	8	9

W stosunku do grudnia nie zmieniły się również oceny sytuacji gospodarczej w Polsce. Połowa ankietowanych (50%) określa stan naszej gospodarki jako zły, a 12% - jako dobry. Jedna trzecia badanych (33%) sądzi, że jest on przeciętny.

Tabela 5

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	1999											2000
	w procentach											
- dobra	14	10	10	12	12	10	8	10	8	10	10	12
- ani dobra, ani zła	33	32	32	32	35	30	26	27	28	34	33	33
- zła	49	53	54	51	47	53	60	60	60	53	52	50
Trudno powiedzieć	5	5	4	4	6	7	6	4	4	3	5	5

Negatywne oceny sytuacji gospodarczej przeważają nad pozytywnymi we wszystkich grupach społeczno-demograficznych, bez względu na kondycję materialną respondentów oraz ich sympatie polityczne. Lepiej niż pozostali sytuację gospodarczą w kraju postrzegają badani znajdujący się w dobrym położeniu społecznym - lepiej wykształceni i sytuowani, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz pracujący na własny rachunek, także uczniowie i studenci, mieszkańcy wielkich miast. Największy krytycyzm przejawiają natomiast rolnicy i robotnicy niewykwalifikowani, respondenci gorzej wykształceni i najgorzej sytuowani, bez własnych dochodów (gospodynie domowe), bezrobotni, znajdujący się w trwale złym stanie zdrowia (renciści), mieszkańcy wsi.

Opinie o stanie gospodarki zależą także od poglądów politycznych - lewicowa orientacja sprzyja krytycyzmowi (63%), prawicowa zaś sprawia, że jest on znacznie mniej nasilony (34%).

Nie zmieniły się też oceny sytuacji w zakładach pracy ankietowanych. W dalszym ciągu jedna trzecia zatrudnionych respondentów (32%) ocenia ją pozytywnie, niemal tyle samo (35%) negatywnie i nieco mniej (30%) wyraża opinię neutralną. Badani pracujący w firmach prywatnych, a także w zakładach o własności mieszanej - prywatnej i państwowej -

oceniają ich sytuację lepiej niż pracownicy instytucji państwowych i publicznych. Zdecydowanie najgorzej postrzegają sytuację w swoim miejscu pracy osoby pracujące w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Ich opinie na ten temat wyraźnie pogorszyły się w stosunku do grudnia '99.

Tabela 6

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	1999											2000
w procentach												
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)												
N=	555	545	581	584	592	546	537	570	559	556	549	562
– dobra	32	29	34	28	36	30	32	27	31	33	32	32
– ani dobra, ani zła	30	30	29	33	29	24	27	33	26	30	30	30
– zła	36	37	36	38	34	44	40	37	40	35	35	35
Trudno powiedzieć	2	3	1	1	1	2	1	3	3	2	4	3
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych												
– dobra	28	25	34	28	38	27	29	24	24	33	26	33
– ani dobra, ani zła	31	32	25	31	24	20	32	37	32	34	33	33
– zła	40	41	40	40	37	52	38	38	39	33	38	34
Trudno powiedzieć	1	2	1	1	1	1	1	1	5	1	3	0
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej												
– dobra	44	41	46	29	40	36	52	33	37	40	41	44
– ani dobra, ani zła	26	21	26	43	33	20	16	28	27	28	31	27
– zła	27	33	26	26	26	42	30	37	33	30	22	26
Trudno powiedzieć	3	5	1	1	1	2	2	2	3	2	6	2
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem												
– dobra	40	39	38	38	44	37	38	35	49	41	41	41
– ani dobra, ani zła	39	38	36	35	39	36	38	40	25	32	31	35
– zła	20	21	24	25	16	24	23	23	25	23	25	20
Trudno powiedzieć	1	2	1	2	0	3	1	2	1	4	3	4
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych												
– dobra	5	3	3	7	5	9	0	3	2	8	14	3
– ani dobra, ani zła	9	14	28	16	17	13	6	12	5	18	23	16
– zła	82	80	69	77	76	78	94	81	90	72	64	81
Trudno powiedzieć	4	3	0	0	1	0	1	4	3	2	0	0

W styczniu nie zmieniły się oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych respondentów. W dalszym ciągu liczba osób źle oceniających warunki materialne swoich gospodarstw (32%) przeważa nad odsetkiem uważających, że są one dobre (22%), a największa grupa badanych określa je jako przeciętne (46%).

Tabela 7

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	I	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	1999											2000
	w procentach											
– dobre	22	22	25	23	24	19	24	19	21	24	23	22
– ani dobre, ani złe	51	43	45	44	45	47	43	45	46	45	43	46
– złe	28	35	30	33	31	33	32	36	33	30	33	32

Stabilne są także ogólne oceny jakości życia badanych i ich rodzin. Nadal prawie jedna czwarta ankietowanych (23%) uznaje poziom życia swoich rodzin za dobry, nieco więcej osób (26%) określa go jako zły, a połowa (51%) wyraża opinię neutralną.

Tabela 8

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	1999											2000
	w procentach											
– dobrze	22	22	26	25	26	24	25	22	22	26	23	23
– ani dobrze, ani źle	53	50	51	52	51	50	49	52	50	52	49	51
– źle	25	27	23	23	23	25	26	26	28	22	27	26
Trudno powiedzieć	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0

Zrozumiałe, że zarówno ocena jakości życia rodzin respondentów, jak i ich warunków materialnych jest wyraźnie powiązana z położeniem społeczno-ekonomicznym ankietowanych, a także z sytuacją życiową oraz miejscem zamieszkania. Im wyższe wykształcenie, kwalifikacje zawodowe, dochody *per capita* w rodzinie, tym częstsze są pozytywne oceny jakości życia i warunków materialnych własnej rodziny. Natomiast im

gorsze jest położenie badanych, tym większy odsetek wyraża niezadowolenie z jakości życia i warunków bytowych rodzin. Szczególnie wysoki jest on wśród osób będących w najtrudniejszej sytuacji życiowej - bezrobotnych, znajdujących się w trwale złym stanie zdrowia (reńciści), najgorzej sytuowanych (dochody *per capita* poniżej 275 zł) oraz rolników. Odsetek niezadowolonych jest znacznie większy wśród mieszkańców wsi niż miast. Dane te wskazują na silne zróżnicowania społeczne oceny jakości życia i warunków materialnych polskich rodzin.

Podsumowując trzeba wyraźnie podkreślić, że ankietowani są bardziej krytyczni w ogólnej ocenie stanu gospodarki oraz bieżącej sytuacji politycznej w kraju niż w ocenie sytuacji własnych zakładów pracy oraz jakości życia i warunków materialnych swoich rodzin². Inaczej mówiąc, opinie kształtowane przez media są znacznie bardziej krytyczne niż te, na które decydujący wpływ mają osobiste doświadczenia respondentów.

Tabela 9

Oceniana dziedzina	Oceny		
	pozytywne	pośrednie	negatywne
	w procentach		
Sytuacja gospodarcza	12	33	50
Sytuacja polityczna	8	40	42
Sytuacja we własnym zakładzie pracy (ogółem)	32	30	35
Warunki materialne respondenta i jego rodziny	22	46	32
Jakość życia respondenta i jego rodziny	23	51	25
Pominięto „trudno powiedzieć”.			

² Pytanie dotyczące rozwoju sytuacji w kraju nie jest w pełni porównywalne z pozostałymi, nie daje bowiem możliwości wystawienia pośredniej oceny.

PROGNOZY

Styczeń przyniósł wzrost społecznego optymizmu. Wyraźnie poprawiły się prognozy rozwoju ogólnej sytuacji w Polsce - wzrósł odsetek osób przewidujących jej zmianę na lepsze (o 5 punktów), nieznacznie zaś zmalał (o 3 punkty) odsetek przekonanych, że ulegnie ona pogorszeniu. Nadal jednak przeważająca liczba badanych przewiduje, że w ciągu najbliższego roku ogólna sytuacja w kraju się nie zmieni (46%), a pesymistów w tym względzie jest prawie dwukrotnie więcej niż optymistów (odpowiednio 31% i 17%).

Tabela 10

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	1999											2000
	w procentach											
Poprawi się	19	15	14	16	20	14	13	13	11	15	12	17
Nie zmieni się	38	41	42	41	45	41	39	44	46	43	46	46
Pogorszy się	34	38	35	35	26	36	41	37	36	33	34	31
Trudno powiedzieć	9	6	9	7	9	9	7	6	7	9	8	6

Przewagę optymistów nad pesymistami rejestrujemy w elektoratach partii tworzących koalicję rządową (szczególnie UW, w mniejszym stopniu - AWS). Natomiast wśród potencjalnych wyborców partii opozycyjnych, a także respondentów niezdecydowanych, na którą partię głosować, szczególnie zaś wśród biernych politycznie, którzy w ogóle nie zamierzają uczestniczyć w ewentualnych wyborach, więcej osób przewiduje pogorszenie sytuacji w kraju niż jej poprawę.

Tabela 11

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Prognoza rozwoju ogólnej sytuacji w kraju							
	poprawa		bez zmian		pogorszenie		Trudno powiedzieć	
	XII 1999	I 2000	XII 1999	I 2000	XII 1999	I 2000	XII 1999	I 2000
	w procentach							
UW	41	49	48	39	9	10	2	2
AWS	24	30	52	42	17	23	7	5
SLD	7	12	45	51	44	34	4	3
PSL	4	11	41	54	46	30	9	5
Niezdecydowani	8	12	49	54	35	22	8	12
Niezamierzający głosować	9	11	46	34	34	46	11	9

W stosunku do grudnia prawie nie zmieniły się przewidywania dotyczące sytuacji politycznej w kraju. Nieznacznie, w granicach błędu statystycznego, zmalała grupa osób sceptycznie zapatrujących się na rozwój sytuacji politycznej (z 22% do 19%). Jej poprawy spodziewa się co ósmy ankietowany (12%), a ponad połowa (57%) uważa, że w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna się nie zmieni.

Tabela 12

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	1999											2000
	w procentach											
– poprawi się	16	14	14	12	15	11	11	12	14	13	12	12
– nie zmieni się	48	51	53	54	56	49	50	51	49	55	56	57
– pogorszy się	20	19	17	18	15	24	23	24	24	20	22	19
Trudno powiedzieć	16	16	16	16	14	16	16	13	13	12	10	12

Nieco poprawiły się prognozy dotyczące gospodarki. Wyraża się to w spadku odsetka osób przewidujących pogorszenie sytuacji gospodarczej (z 27% do 22%). Obecnie co szósty ankietowany (16%) wyraża optymizm co do rozwoju polskiej gospodarki, ponad połowa (52%) jednak nie przewiduje żadnych zmian.

Tabela 13

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	1999											2000
	w procentach											
– poprawi się	21	16	16	17	21	15	14	15	13	17	14	16
– nie zmieni się	41	42	48	46	47	44	40	42	47	47	52	52
– pogorszy się	27	29	25	25	22	29	35	35	30	27	27	22
Trudno powiedzieć	11	13	11	13	11	12	11	9	10	9	8	10

Podobna tendencja widoczna jest w ocenie perspektyw zakładów pracy, w których zatrudnieni są badani: odsetek przewidujących pogorszenie sytuacji obniżył się o 4 punkty (do 22%), przybyło natomiast respondentów nie spodziewających się zmian (o 6 punktów).

Tabela 14

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	1999											2000
	w procentach											
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)												
N=	558	547	591	582	590	544	542	569	555	565	552	566
- poprawi się	20	18	19	19	22	16	16	20	13	20	19	17
- pozostanie bez zmian	46	45	45	43	46	45	44	49	50	47	45	51
- pogorszy się	26	25	26	27	22	31	31	23	27	26	26	22
Trudno powiedzieć	9	12	10	11	10	9	9	8	9	7	10	10
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych												
- poprawi się	16	16	15	16	24	11	13	18	15	17	15	14
- pozostanie bez zmian	47	41	46	46	40	46	48	47	47	53	45	56
- pogorszy się	27	32	33	29	25	37	28	28	30	26	32	22
Trudno powiedzieć	10	11	6	9	11	6	11	7	8	4	8	8
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej												
- poprawi się	26	17	30	22	16	20	21	21	12	16	30	25
- pozostanie bez zmian	42	47	38	44	50	43	44	56	60	44	40	47
- pogorszy się	24	24	20	25	19	26	28	18	21	33	21	22
Trudno powiedzieć	9	11	12	10	15	11	8	5	7	6	10	6
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem												
- poprawi się	25	23	24	29	28	20	21	22	15	31	23	22
- pozostanie bez zmian	56	52	49	41	56	49	49	55	58	48	51	55
- pogorszy się	13	13	15	19	11	20	20	13	19	11	16	14
Trudno powiedzieć	6	12	11	11	5	10	10	10	8	10	11	10
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych												
- poprawi się	5	9	11	1	11	12	3	12	5	17	10	12
- pozostanie bez zmian	24	43	31	39	33	26	23	36	31	33	41	37
- pogorszy się	64	36	39	41	48	60	69	46	46	47	45	46
Trudno powiedzieć	7	12	18	19	8	2	5	6	18	4	3	5

W prognozowaniu sytuacji swoich zakładów pracy najczęściej optymizmu wykazują pracownicy sektora prywatnego poza rolnictwem oraz spółek o własności mieszanej - prywatnej i państwowej. Perspektywy swojego zakładu pracy nieco gorzej postrzegają badani zatrudnieni w instytucjach państwowych i publicznych, a zdecydowanie najgorzej - rolnicy indywidualni.

Znacznie lepsze niż miesiąc temu są prognozy dotyczące warunków życia respondentów i ich rodzin w ciągu najbliższego roku. Przybyło badanych spodziewających się poprawy swojej sytuacji (o 5 punktów), ubyło zaś tych, którzy obawiają się jej pogorszenia (o 7 punktów). Nadal jednak połowa ankietowanych (51%) sądzi, że za rok im i ich rodzinom będzie się żyło tak samo jak obecnie, a pesymiści (24%) przeważają nad optymistami (17%).

Tabela 15

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinnie będzie się żyło:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	1999											2000
	w procentach											
– lepiej	19	18	17	17	20	15	14	16	14	16	12	17
– tak samo	48	41	48	46	44	44	44	49	47	49	48	51
– gorzej	22	28	24	25	23	29	30	26	29	23	31	24
Trudno powiedzieć	11	13	12	12	13	12	12	9	10	12	10	8

Optymizmowi w prognozach jakości życia sprzyjają te same czynniki, które kształtują oceny obecnej sytuacji życiowej rodzin. Ankietowani znajdujący się w najlepszym położeniu społeczno-ekonomicznym (mający wyższe wykształcenie, najlepiej sytuowani, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, pracujący na własny rachunek oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla), a także mieszkańcy wielkich aglomeracji częściej skłonni są przewidywać poprawę jakości swojego życia niż jej pogorszenie. Przewagę optymistów nad pesymistami odnotowujemy także wśród uczniów i studentów, osób młodych - w wieku od 18 do 24 lat. Im ankietowani są starsi, im gorsze jest ich położenie społeczne, tym częściej wyróżniają się pesymizmem - szczególnie renciści, emeryci, osoby najgorzej sytuowane.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?

(%)

	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	32	55	13	1075
Płeć				
Mężczyźni	35	52	13	510
Kobiety	29	59	12	565
Wiek				
18-24 lat	41	49	10	154
25-34	40	44	16	190
35-44	33	55	12	205
45-54	25	64	11	233
55-64	27	59	14	111
65 lat i więcej	24	62	14	183
Miejsce zamieszkania				
Wieś	21	63	16	397
Miasto do 20 tys.	38	50	12	127
20 - 100 tys.	34	56	10	212
101 - 500 tys.	40	52	8	187
501 tys.i więcej mieszk.	41	43	16	152
Wykształcenie				
Podstawowe	20	66	14	287
Zasadnicze zawodowe	28	61	11	279
Średnie	35	51	14	406
Wyższe	58	31	11	104
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	56	39	6	65
Prac.umysł.niż.szczebła	34	49	17	118
Pracownicy fiz.- umysł.	48	37	15	64
Robotnicy wykwalifikowani	23	55	22	107
Robotnicy niewykwalifik.	37	62	2	43
Rolnicy	19	65	17	70
Pracujący na własny rach.	49	40	12	65
Bierni zawodowo				
Renciści	24	64	12	106
Emeryci	26	60	14	201
Uczniowie i studenci	44	44	13	63
Bezrobotni	23	72	4	114
Gospodynie domowe i inni	23	64	13	57
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	35	51	14	205
spółce właścicieli	41	46	13	84
prywatnych i państwa	43	41	15	187
sekt. pryw. poza rolnict.	22	62	17	78
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	19	70	11	201
276 - 399	29	54	17	119
400 - 549	36	54	10	240
550 - 799	32	58	11	127
Powyżej 799 zł	48	40	12	178
Ocena własnych war. mater.				
Złe	17	72	12	341
Średnie	31	55	14	494
Dobre	55	33	12	239
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	30	54	16	73
Raz w tygodniu	31	57	12	530
1-2 razy w miesiącu	23	62	15	162
Kilka razy w roku	35	56	9	197
W ogóle nie uczestniczy	42	40	18	112
Poglądy polityczne				
Lewica	24	67	9	301
Centrum	33	50	17	298
Prawica	49	41	11	271
Trudno powiedzieć	18	67	15	202

Tabela 2. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację polityczną** w Polsce? Czy jest ona: (%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	8	41	42	9	1075
Płeć					
Mężczyźni	8	43	44	5	510
Kobiety	9	39	40	12	565
Wiek					
18-24 lat	7	60	26	7	154
25-34	12	36	42	10	190
35-44	4	42	46	8	205
45-54	9	42	44	5	233
55-64	7	33	51	9	111
65 lat i więcej	10	31	44	15	183
Miejsce zamieszkania					
Wieś	7	37	44	12	397
Miasto do 20 tys.	6	49	39	6	127
20 - 100 tys.	9	42	41	8	212
101 - 500 tys.	12	35	45	8	187
501 tys.i więcej mieszk.	8	47	41	5	152
Wykształcenie					
Podstawowe	7	35	44	14	287
Zasadnicze zawodowe	6	41	45	8	279
Średnie	10	44	38	8	406
Wyższe	11	39	47	4	104
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	10	37	45	8	65
Prac.umysł.niż.szczebła	11	44	38	7	118
Pracownicy fiz.-umysł.	8	57	31	4	64
Robotnicy wykwalifikowani	6	44	44	7	107
Robotnicy niewykwalifik.	18	34	44	4	43
Rolnicy	7	40	45	8	70
Pracujący na własny rach.	5	38	54	4	65
Bierni zawodowo					
Renciści	5	28	54	13	106
Emeryci	11	34	44	12	201
Uczniowie i studenci	10	57	23	10	63
Bezrobotni	6	46	38	10	114
Gospodynie domowe i inni	8	38	42	12	57
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	8	45	41	7	205
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	7	53	37	3	84
sekt. pryw. poza rolnict.	12	38	43	6	187
prywatnym gosp. rolnym	6	36	49	9	78
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	5	43	42	11	201
276 - 399	5	41	44	11	119
400 - 549	8	43	42	8	240
550 - 799	7	45	42	5	127
Powyżej 799 zł	13	37	42	9	178
Ocena własnych war. mater.					
Złe	4	32	53	11	341
Średnie	8	42	41	9	494
Dobre	14	48	31	7	239
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	13	32	40	14	73
Raz w tygodniu	9	40	41	10	530
1-2 razy w miesiącu	9	50	32	9	162
Kilka razy w roku	7	36	51	6	197
W ogóle nie uczestniczy	5	40	48	7	112
Poglądy polityczne					
Lewica	5	33	59	2	301
Centrum	7	45	40	8	298
Prawica	14	48	33	5	271
Trudno powiedzieć	6	35	33	26	202

Tabela 3. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację gospodarczą** w Polsce?
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	12	33	50	5	1075
Płeć					
Mężczyźni	15	33	49	4	510
Kobiety	10	34	50	5	565
Wiek					
18-24 lat	18	36	44	2	154
25-34	13	38	42	7	190
35-44	9	39	50	3	205
45-54	11	29	58	2	233
55-64	11	32	52	4	111
65 lat i więcej	14	28	49	10	183
Miejsce zamieszkania					
Wieś	5	29	59	7	397
Miasto do 20 tys.	11	36	47	6	127
20 - 100 tys.	15	35	49	2	212
101 - 500 tys.	15	42	39	4	187
501 tys. i więcej mieszk.	26	30	41	3	152
Wykształcenie					
Podstawowe	8	28	56	8	287
Zasadnicze zawodowe	6	36	55	2	279
Średnie	17	33	46	5	406
Wyższe	25	42	33	0	104
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	22	44	34	0	65
Prac. umysł. niż. szczebla	17	34	46	3	118
Pracownicy fiz. - umysł.	13	41	43	3	64
Robotnicy wykwalifikowani	12	36	46	6	107
Robotnicy niewykwalifik.	4	36	59	0	43
Rolnicy	5	27	65	3	70
Pracujący na własny rach.	22	34	42	2	65
Bierni zawodowo					
Renciści	6	24	65	4	106
Emeryci	13	31	47	9	201
Uczniowie i studenci	24	24	47	5	63
Bezrobotni	7	39	50	4	114
Gospodynie domowe i inni	2	35	57	7	57
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	13	39	46	3	205
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	19	38	43	0	84
sekt. pryw. poza rolnict.	18	36	42	4	187
prywatnym gosp. rolnym	5	28	64	3	78
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	5	37	54	4	201
276 - 399	11	38	48	4	119
400 - 549	11	34	52	4	240
550 - 799	13	36	45	6	127
Powyżej 799 zł	24	28	43	4	178
Ocena własnych war. mater.					
Złe	6	25	64	5	341
Średnie	10	36	49	5	494
Dobre	27	39	31	3	239
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	12	33	53	2	73
Raz w tygodniu	11	34	51	5	530
1-2 razy w miesiącu	14	31	48	7	162
Kilka razy w roku	14	35	49	2	197
W ogóle nie uczestniczy	16	32	46	7	112
Poglądy polityczne					
Lewica	7	28	63	1	301
Centrum	11	35	50	3	298
Prawica	25	39	34	3	271
Trudno powiedzieć	5	31	50	14	202

Tabela 4. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację w Pana(i) zakładzie pracy?**
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	32	30	35	3	562
Płeć					
Mężczyźni	35	30	33	2	309
Kobiety	29	30	37	4	253
Wiek					
18-24 lat	56	20	18	5	49
25-34	30	34	36	0	139
35-44	29	28	41	1	155
45-54	30	29	37	4	168
55-64	34	36	24	7	35
65 lat i więcej	28	36	21	16	17
Miejsce zamieszkania					
Wieś	18	30	52	0	193
Miasto do 20 tys.	50	24	25	1	63
20 - 100 tys.	34	37	24	6	104
101 - 500 tys.	34	27	34	5	113
501 tys. i więcej mieszk.	48	29	20	3	89
Wykształcenie					
Podstawowe	31	24	41	5	75
Zasadnicze zawodowe	25	27	44	4	168
Średnie	32	34	32	2	237
Wyższe	49	29	21	1	83
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	39	31	29	1	63
Prac. umysł. niż. szczebla	44	24	30	1	116
Pracownicy fiz. - umysł.	45	33	20	2	62
Robotnicy wykwalifikowani	28	33	37	2	107
Robotnicy niewykwalifik.	29	34	35	2	43
Rolnicy	3	15	82	0	66
Pracujący na własny rach.	41	45	13	1	64
Bierni zawodowo					
Renciści	13	21	25	40	12
Emeryci	35	28	22	15	15
Uczniowie i studenci	51	49	0	0	1
Bezrobotni	0	16	67	17	6
Gospodynie domowe i inni	0	59	23	18	5
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	33	33	34	0	202
spółce właściciele					
prywatnych i państwa	44	27	26	2	81
sekt. pryw. poza rolnict.	41	35	20	4	175
prywatnym gosp. rolnym	3	16	81	0	72
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	15	27	52	6	91
276 - 399	20	39	40	0	72
400 - 549	27	34	36	3	117
550 - 799	37	31	26	5	51
Powyżej 799 zł	56	24	18	2	112
Ocena własnych war. mater.					
Złe	16	28	51	5	149
Średnie	24	34	39	3	249
Dobre	60	25	15	1	163
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	27	49	23	1	30
Raz w tygodniu	26	32	40	2	252
1-2 razy w miesiącu	30	27	38	5	98
Kilka razy w roku	37	31	30	2	122
W ogóle nie uczestniczy	57	12	25	6	57
Poglądy polityczne					
Lewica	32	26	39	2	177
Centrum	30	33	32	5	157
Prawica	41	28	30	1	140
Trudno powiedzieć	23	33	41	3	86

Tabela 5. Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:

(%)

	dobrze	ani dobrze, ani źle	źle	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	23	51	26	0	1075
Płeć					
Mężczyźni	26	51	23	0	510
Kobiety	20	52	28	0	565
Wiek					
18-24 lat	28	49	23	0	154
25-34	31	53	16	0	190
35-44	20	49	31	0	205
45-54	22	51	27	1	233
55-64	16	59	25	0	111
65 lat i więcej	18	52	30	0	183
Miejsce zamieszkania					
Wieś	11	54	35	1	397
Miasto do 20 tys.	18	56	26	0	127
20 - 100 tys.	30	50	19	0	212
101 - 500 tys.	29	50	21	0	187
501 tys.i więcej mieszk.	39	46	15	0	152
Wykształcenie					
Podstawowe	11	52	37	0	287
Zasadnicze zawodowe	14	54	33	0	279
Średnie	29	53	17	0	406
Wyższe	55	37	7	1	104
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	59	31	9	0	65
Prac.umysł.niż.szczebla	36	57	7	0	118
Pracownicy fiz.-umysł.	27	62	11	0	64
Robotnicy wykwalifikowani	17	52	31	0	107
Robotnicy niewykwalifik.	14	64	22	0	43
Rolnicy	8	46	44	2	70
Pracujący na własny rach.	43	49	8	1	65
Bierni zawodowo					
Renciści	14	45	41	0	106
Emeryci	16	57	27	0	201
Uczniowie i studenci	36	50	13	0	63
Bezrobotni	7	50	43	0	114
Gospodynie domowe i inni	18	49	33	0	57
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	33	56	11	0	205
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	45	41	15	0	84
sekt. prywat. poza rolnict.	31	51	17	0	187
prywatnym gosp. rolnym	5	46	47	2	78
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	4	50	46	0	201
276 - 399	13	58	30	0	119
400 - 549	15	61	24	0	240
550 - 799	24	53	23	0	127
Powyżej 799 zł	52	41	6	0	178
Ocena własnych war. mater.					
Źle	4	35	61	0	341
Średnie	12	76	12	0	494
Dobre	72	26	2	0	239
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	29	41	30	0	73
Raz w tygodniu	19	54	27	0	530
1-2 razy w miesiącu	23	49	28	0	162
Kilka razy w roku	21	56	23	0	197
W ogóle nie uczestniczy	39	42	19	0	112
Poglądy polityczne					
Lewica	18	58	23	1	301
Centrum	21	53	26	0	298
Prawica	35	45	20	0	271
Trudno powiedzieć	16	47	36	0	202

Tabela 6. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?

(%)

	Poprawi się	Nie zmieni się	Pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	46	31	6	1075
Płeć					
Mężczyźni	20	46	29	6	510
Kobiety	15	45	33	6	565
Wiek					
18-24 lat	25	45	27	3	154
25-34	20	49	23	7	190
35-44	11	50	34	5	205
45-54	15	43	37	5	233
55-64	19	44	34	4	111
65 lat i więcej	17	42	31	10	183
Miejsce zamieszkania					
Wieś	11	44	36	10	397
Miasto do 20 tys.	17	51	25	7	127
20 - 100 tys.	22	49	27	2	212
101 - 500 tys.	23	40	33	4	187
501 tys. i więcej mieszk.	23	48	28	1	152
Wykształcenie					
Podstawowe	14	42	34	10	287
Zasadnicze zawodowe	14	44	39	4	279
Średnie	20	48	26	5	406
Wyższe	27	49	22	1	104
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	24	59	14	3	65
Prac. umysł. niż. szczebla	21	48	26	6	118
Pracownicy fiz. - umysł.	21	43	25	11	64
Robotnicy wykwalifikowani	8	40	49	4	107
Robotnicy niewykwalifik.	6	52	40	2	43
Rolnicy	10	37	42	10	70
Pracujący na własny rach.	22	50	25	2	65
Bierni zawodowo					
Renciści	10	39	42	9	106
Emeryci	21	44	28	7	201
Uczniowie i studenci	35	51	9	4	63
Bezrobotni	15	49	32	4	114
Gospodynie domowe i inni	11	47	38	4	57
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	15	53	27	5	205
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	16	44	38	2	84
sekt. pryw. poza rolnict.	21	42	31	5	187
prywatnym gosp. rolnym	10	39	40	11	78
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	10	41	42	7	201
276 - 399	12	48	32	8	119
400 - 549	15	53	27	5	240
550 - 799	16	41	36	6	127
Powyżej 799 zł	29	47	20	4	178
Ocena własnych war. mater.					
Złe	11	40	42	7	341
Średnie	16	48	30	6	494
Dobre	28	48	19	4	239
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	19	35	39	7	73
Raz w tygodniu	16	48	30	6	530
1-2 razy w miesiącu	17	46	29	7	162
Kilka razy w roku	17	45	35	3	197
W ogóle nie uczestniczy	21	44	27	8	112
Poglądy polityczne					
Lewica	9	50	36	4	301
Centrum	15	50	31	4	298
Prawica	32	39	23	6	271
Trudno powiedzieć	13	41	35	11	202

Tabela 7. Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:
(%)

	lepiej	tak samo jak obecnie	gorzej	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	51	24	8	1075
Płeć					
Mężczyźni	21	47	24	8	510
Kobiety	14	54	23	9	565
Wiek					
18-24 lat	30	45	16	8	154
25-34	26	50	15	10	190
35-44	20	47	24	9	205
45-54	15	50	27	7	233
55-64	3	58	33	6	111
65 lat i więcej	7	56	28	10	183
Miejsce zamieszkania					
Wieś	10	54	27	9	397
Miasto do 20 tys.	20	52	21	8	127
20 - 100 tys.	18	47	26	9	212
101 - 500 tys.	25	44	21	10	187
501 tys.i więcej mieszk.	26	52	16	6	152
Wykształcenie					
Podstawowe	9	51	28	12	287
Zasadnicze zawodowe	20	48	25	7	279
Średnie	18	53	21	7	406
Wyższe	32	45	16	8	104
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	33	45	16	7	65
Prac.umysł.niż.szczebła	29	49	15	7	118
Pracownicy fiz.-umysł.	16	60	12	12	64
Robotnicy wykwalifikowani	18	43	29	11	107
Robotnicy ni wykwalifik.	16	52	20	12	43
Rolnicy	12	52	27	9	70
Pracujący na własny rach.	34	39	18	9	65
Bierni zawodowo					
Renciści	4	50	35	10	106
Emeryci	6	56	29	9	201
Uczniowie i studenci	20	56	12	12	63
Bezrobotni	22	50	24	3	114
Gospodynie domowe i inni	18	51	27	3	57
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	17	53	19	11	205
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	30	47	20	3	84
sekt. prywat. poza rolnict.	28	46	17	10	187
prywatnym gosp. rolnym	12	48	30	10	78
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	17	43	35	6	201
276 - 399	11	56	20	13	119
400 - 549	14	56	23	8	240
550 - 799	17	48	27	7	127
Powyżej 799 zł	27	51	15	6	178
Ocena własnych war. mater.					
Złe	13	41	39	8	341
Średnie	15	55	20	10	494
Dobre	30	55	9	6	239
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	13	48	28	11	73
Raz w tygodniu	12	54	25	9	530
1-2 razy w miesiącu	23	50	22	5	162
Kilka razy w roku	24	47	22	7	197
W ogóle nie uczestniczy	26	45	20	10	112
Poglądy polityczne					
Lewica	14	50	30	6	301
Centrum	19	53	20	8	298
Prawica	24	47	21	9	271
Trudno powiedzieć	13	53	23	12	202